

Варава І.П., старший викладач,
Богданов Н.В., здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ МЕТОД ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ЯВИЩ

Сучасні демократично-правові зміни української правової системи, розбудова інституцій громадянського суспільства зумовлюють потребу у всебічному дослідженні методології вивчення державно-правових явищ шляхом застосування прийомів теорії держави та права, філософії права, політології права, антропології права та інших міждисциплінарних напрямів юридичних досліджень.

Наука, як одна з найважливіших сфер людської діяльності, спрямована на пізнання навколишнього світу і виявлення основних закономірностей його розвитку. Предметом вивчення кожної окремої науки є певна сфера, яка ж і складає об'єкт дослідження.

Держава та право сьогодні є об'єктом досліджень різних наук. Серед таких наук основною та фундаментальною лишається теорія держави та права, оскільки саме вона є теоретичним фундаментом для розвитку наукових знань іншими науками. В науковому дослідженні надзвичайно важливим є вибір та застосування належного методу, адже це забезпечує отримання достовірних наукових результатів, обумовлює логіку дослідження, правильну побудову структури роботи. Як доводив відомий німецький філософ І. Кант, перед методологією стоїть завдання не просто описувати пізнавальний процес, а визначати можливості здобуття нового знання. Вчений сформулював те, що має методологічне значення і в сучасних умовах: «як можливе теоретичне природознавство?»; «як можливе загальне і необхідне знання?»; «які умови реалізації наступництва у пізнанні?». Головне у цьому – спрямованість методології наукового пізнання на отримання нового знання [2].

Окрім того, завдяки методології в праві відбувається систематизація наукових знань, їх структурування, що сприяє формуванню правильної практики правозастосування. На методологію, як на основу пізнання, спирається наукове пізнання навколишнього світу, явищ, у тому числі і правових.

Системно-структурний метод у дослідженні державно-правових явищ вивчає явища у всьому комплексі зв'язків, у різноманітті цінностей, пріоритетів держави, головним з яких є права і свободи людини. Система прав людини сьогодні становить головний вектор і зміст діяльності держави. Теорія і практика правозастосування базуються в новітніх умовах на фундаментальних засадах охорони прав людини. При цьому

системно-структурний метод дозволяє встановити зв'язок між базовими та окремими нормами права. Завдяки цьому методу з'являється можливість досліджувати внутрішній устрій і структуру правового явища, уникаючи лише формально-логічно підходу до нього.

Як переконує Є.О. Мічурін, саме системно-структурний метод дозволяє встановити внутрішні зв'язки, що існують у праві в цілому, а не тільки тлумачити право суто формально, без винятків, які суттєво впливають на справедливість як одну з основ правознавства в цілому [1]. Застосовуючи системно-структурний метод науковці-дослідники можуть приймати оптимально справедливе рішення, з урахуванням специфіки відносин. Часом застосування системно-структурного методу дозволяє застосовувати законодавство більш толерантно, ніж, з урахуванням особливостей ситуації.

Системно-структурний метод є первісним, а тому повинен застосовуватися при дослідженні будь-яких обмежень у праві.

Підсумовуючи вищевикладене, приходимо до висновку, що застосування системно-структурного методу є важливим у проведенні наукових досліджень сучасних державно-правових явищ (які є складними і суперечливими), оскільки дозволяє дослідити таке явище у комплексі зв'язків, палітри цінностей та пріоритетів. Він дає можливість встановити внутрішні зв'язки, що існують у праві в цілому, зв'язати основні ціннісні підходи в праві з окремими нормами і правовими ситуаціями. Застосування системно-структурного методу дозволяє не підходити до закону суто формально, без винятків, які також можуть впливати на справедливість як одну з базових основ, що тяжіє до верховенства права. Застосування системно-структурного методу також є перспективним (поряд з іншими методами наукового пізнання) для дослідження взаємодії об'єктивного і суб'єктивного цивільного права.

Тому методологія не може бути дескриптивною або нормативною, її завдання полягає в тому, щоб з позицій минулого досвіду наукового знання, його рівня та гносеології формування аналізувати сучасний стан наукового пізнання і на цій підставі прогнозувати дальший розвиток.

Література

1. Мічурін Є.О. Методологія цивільного права: системно-структурний метод. *Університетські наукові записки*. 2017. № 2. С. 6–13.

2. Методологія досліджень за спеціальністю 12.00.03. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 150–152.